

معرفی «کنوانسیون سازمان ملل متحد
راجع به استفاده از ارتباطات الکترونیکی
در قراردادهای بین‌المللی»
(آنسیترال ۲۰۰۵)

فهرست مطالب

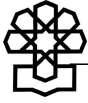
۱	چکیده
۲	مقدمه
۴	۱. تاریخچه کنوانسیون
۶	۲. ساختار کنوانسیون
۸	۳. قلمرو اجرائی کنوانسیون
۹	۴. فواید پیوستن جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون
۱۰	۵. متن کنوانسیون
۱۱	فصل اول - قلمرو اجرائی
۱۳	فصل دوم - مقررات کلی
۱۶	فصل سوم - به کارگیری ارتباطات الکترونیکی در قراردادهای بین‌المللی
۲۱	فصل چهارم - مقررات نهایی

معرفی «کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به استفاده از ارتباطات الکترونیکی در قراردادهای بین‌المللی» (آنسیترال ۲۰۰۵)

چکیده

کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به استفاده از ارتباطات الکترونیکی در قراردادهای بین‌المللی در تاریخ ۲۳ نوامبر ۲۰۰۵ به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد رسید. این کنوانسیون که حاصل مطالعات و جلسات متعدد کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل متحد (آنسیترال) است، به عنوان، سندی مهم و تعیین‌کننده در تسهیل و تنظیم تجارت الکترونیکی بین‌المللی محسوب می‌شود. به نظر می‌رسد پذیرش این کنوانسیون از سوی جمهوری اسلامی ایران می‌تواند گسترش روابط تجاری کشورمان با دیگر کشورهای جهان را در پی داشته باشد. به همین جهت بر آن شدیم تا در کنار بیان تاریخچه‌ای مختصر و کلیاتی درخصوص کنوانسیون مذکور ترجمه فارسی آن را تقدیم نماییم.

مقدمه

تجارت الکترونیکی با سرعتی شگفت‌انگیز در حال گسترش بوده و می‌توان گفت که امروزه استفاده از وسایل الکترونیکی در جریان مذاکرات پیش از قرارداد، انعقاد قرارداد و حتی اجرای قرارداد در بسیاری از کشورها به امری طبیعی و بدیهی تبدیل شده است. صرفه‌جویی در وقت و کاهش هزینه‌ها (به دلیل حذف واسطه‌ها) که از فواید تجارت الکترونیکی به شمار می‌آیند محبوبیت روزافزون ابزار و شبکه‌های الکترونیکی مانند اینترنت را در میان تجار و مصرف‌کنندگان در پی داشته‌اند: تولیدکننده قادر است با استفاده از پایگاه (سایت) اینترنتی خود به تبلیغ کالاهایش پرداخته و تاجر دیگر یا مصرف‌کنندگان را از خصوصیت آن‌ها آگاه سازد. ارائه‌دهندگان خدمات نیز از چنین امکانی برخوردار هستند. بنابراین به‌طور طبیعی تجارت الکترونیکی جایگزین تجارت سنتی شده و به جرأت می‌توان گفت که در آینده‌ای نزدیک، تنها اثری ناچیز از شیوه‌های مرسوم تجارت بر جای خواهد ماند. واقعیت فوق‌الذکر، قانونگذاران کشورهای مختلف را بر آن داشته است که در جهت تنظیم و قانونمند کردن روابط کاربران اینترنت و دیگر ابزار «جامعه اطلاعاتی»^۱ به تکاپو افتاده و قوانین و مقررات متنوعی را در این زمینه وضع نمایند. در نتیجه، «تراکنش‌های الکترونیکی»^۲ داخلی اشخاص از نظر وجود قانون با مشکلی مواجه نیست؛ کما این‌که در جمهوری اسلامی ایران نیز قانون تجارت الکترونیکی در سال

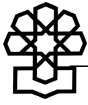
1. Information society
2. Electronic transactions

۱۳۸۲ به تصویب رسیده است.^۱

اما دامنه ارتباطات کاربران شبکه‌های الکترونیکی به داخل مرزهای یک کشور محدود نشده و ماهیت بدون مرز^۲ شبکه‌ای مانند اینترنت اشخاصی از سراسر جهان را گردهم آورده است؛ پایگاه اینترنتی فروشنده به طور شبانه‌روزی و در تمامی نقاط کره زمین قابل مشاهده است و چه بسا متقاضی کالا یا خدمات در کشوری دیگر قرار داشته باشد. پرسش این است که روابط اشخاصی را که در کشورهای متفاوت قرار دارند چگونه باید تنظیم نمود؟ تردید در این خصوص موجب بی‌ رغبتی تجار و مصرف‌کنندگان نسبت به اینترنت شده و به کند شدن روند تجارت الکترونیکی خواهد انجامید.

در پاسخ به دغدغه فوق، آنسیترال کنوانسیون را تهیه کرده که مجمع عمومی سازمان ملل نیز آن را تصویب نموده است. به دلیل اهمیت این کنوانسیون و ضرورت پذیرش آن توسط جمهوری اسلامی ایران این گزارش تهیه شده است. در ترجمه کنوانسیون، نسخه‌های انگلیسی، فرانسه و عربی با یکدیگر مقابله شده‌اند. اما پیش از ارائه متن کنوانسیون بیان تاریخچه و کلیاتی درخصوص آن ضروری به نظر می‌رسد.

۱. تاریخچه کنوانسیون^۱

در جولای سال ۲۰۰۱، آنسیترال مجموعه‌ای از پیشنهادهای کارگروه تجارت الکترونیکی خود را مبنی بر تهیه سندی بین‌المللی راجع به مسائلی منتخب از قراردادهای الکترونیکی و بررسی موانع احتمالی تجارت الکترونیکی در کنوانسیون‌های موجود بین‌المللی تأیید نمود. پیشنهاد اصلاح وضعیت قانونی به منظور تسهیل استفاده فزاینده تبادل خودکار اطلاعات^۲ در تجارت بین‌الملل نخست در سال ۱۹۸۴ به آنسیترال ارائه شد.

آنسیترال در سال ۱۹۹۶ قانون نمونه تجارت الکترونیکی^۳ را به‌عنوان راهنمای کشورهای عضو سازمان ملل در تدوین قوانین داخلی تصویب نمود. پس از این تاریخ میان اغلب قوانین داخلی مصوب درخصوص تجارت الکترونیکی و اصول قانون نمونه و قوانین دیگر کشورها به‌ویژه در زمینه تأیید اصالت امضاهای الکترونیکی اختلافاتی وجود داشته است. این اختلافات و قابلیت محدود اعمال قوانین داخلی نسبت به اشخاصی که در خارج از مرزهای یک کشور قرار دارند، ایالات متحده را بر آن داشت که در سال ۱۹۹۸ پیشنهاد تدوین کنوانسیون بین‌المللی راجع به تجارت الکترونیکی را بر مبنای اصول قانون نمونه آنسیترال مطرح نماید. این اصول عبارتند از: اصول معادل‌های کارکردی^۴ یا برابری اثر قانونی معادل‌های کارکردی^۵ که به موجب آن هر

1. Charles H. Martin, The UNCITRAL electronic contracts convention: will it work? pp.262-266.

2. Automated information exchange

۳. بختیاروند، مصطفی، ترجمه قانون نمونه تجارت الکترونیکی آنسیترال، خبرنامه انفورماتیک، شماره ۸۸.

4. Functional equivalents

5. Functional equivalence

گونه مکانیسمی که کارکردهای امضا یا سند سنتی را ارائه دهد می‌تواند به‌عنوان معادلی برای آن‌ها تلقی شود، اصل بی‌طرفی علمی (تکنولوژیک)^۱ بدین مفهوم که هیچ‌گونه تبعیضی میان تکنیک‌های مختلف که ممکن است به‌منظور ایجاد، انتقال یا ذخیره الکترونیکی اطلاعات به‌کار روند صورت نخواهد گرفت و اصل حاکمیت اراده طرفین.^۲

کنوانسیون پیشنهادی به‌دلایل دیگری نیز با اقبال مواجه شد. در برخی کشورها برتری معاهدات بین‌المللی، از جمله کنوانسیون‌های تجاری، نسبت به قوانین داخلی عادی که بعداً تصویب می‌شود، مانند قوانین داخلی مبتنی بر قانون نمونه تجارت الکترونیکی، ممکن است به تعارضی احتمالی میان قوانین داخلی که قراردادهای الکترونیکی را معتبر می‌داند و معاهدات سابق بر آن که استفاده از اسناد کاغذی را ضروری می‌داند منتهی شود. چنین تلقی می‌شد که کنوانسیون راجع به قراردادهای الکترونیکی می‌تواند آثار قانونی ارتباطات الکترونیکی و کاغذی به‌کار گرفته شده و مشمول کنوانسیون‌های سابق را برابر گرداند. همان‌طور که گفته شده: «قواعد قانون نمونه تجارت الکترونیکی به این دلیل در قالب قانون نمونه (که فاقد اثر حقوقی است) تهیه و تصویب شد که نسبت به راه‌حل‌های آن تردید وجود داشت. اما اکنون ثابت شده که این قواعد معتبر، قابل اعتماد و مفید و بنابراین شایسته برخورداری از قدرت قانونی بیشتری هستند».^۳

کارگروه تجارت الکترونیکی در چهل و چهارمین نشست خود در وین که طی

1. Technological neutrality
2. Party autonomy
3. John D.Gregory, The proposed UNCITRAL convention on electronic contracts.

روزهای یازدهم تا بیستم اکتبر ۲۰۰۴ برگزار شد، مواد ماهوی معینی را برای پیش‌نویس کنوانسیون راجع به استفاده از ارتباطات الکترونیکی پیشنهاد و از دبیرخانه آنسیترال درخواست کرد تغییرات متناسب را در مواد دیگر کنوانسیون اعمال نماید. علاوه بر این، کارگروه از دبیرخانه خواست پیش‌نویس کنوانسیون را در میان اعضای آنسیترال به‌منظور اظهار نظر توزیع نماید. در ۱۵ جولای ۲۰۰۵ کمیسیون آنسیترال نسخه نهایی کنوانسیون را به اتفاق آرا تصویب نمود. مجمع عمومی سازمان ملل متحد نیز این کنوانسیون را در ۲۳ نوامبر همان سال تأیید نمود. تاکنون کشورهای لبنان، ماداگاسکار، سنگال، سیرالئون، سریلانکا، آفریقای مرکزی، سنگاپور و چین این کنوانسیون را امضا کرده‌اند.^۱

۲. ساختار کنوانسیون

کنوانسیون با یک مقدمه آغاز می‌شود که علیرغم داشتن اثر حقوقی ناچیز، در آن اهمیت و آثار مثبت استفاده روز افزون از ارتباطات الکترونیکی در تجارت بین‌الملل و نیز ضرورت اتخاذ قواعد یکنواخت به منظور رفع موانع و تردیدهای قانونی نسبت به ارتباطات مذکور و لزوم تحقق اصول بی‌طرفی رسانه‌ای (تکنولوژیک) و برابری اثر قانونی معادل‌های کارکردی مورد تأکید قرار گرفته است.

در ادامه، مقررات و مواد ۲۵ گانه کنوانسیون طی چهار فصل بیان شده‌اند:

فصل نخست: قلمرو اجرائی، شامل مواد (۱) تا (۳) (که در بخش بعدی به آن

خواهیم پرداخت).

1. www.uncitral.org (زمان مراجعه: ۱۳۸۵/۷/۳۰)

فصل دوم: مقررات کلی، از ماده (۴) تا (۷) که در آن‌ها اصطلاحات به کار رفته در کنوانسیون تعریف (ماده (۴))، نحوه تفسیر کنوانسیون (ماده (۵)) و تعیین موقعیت طرفین (ماده (۶)) بیان و اعلام شده است که مقررات کنوانسیون به قوانینی که ممکن است طرفین را به ارائه اطلاعات خاصی مانند هویت، محل کسب و کار خود و... ملزم نمایند لطمه‌ای وارد نمی‌سازد (ماده (۷)).

در فصل سوم (مواد (۸) تا (۱۴)) که مهم‌ترین بخش کنوانسیون را تشکیل می‌دهد، ابتدا اعتبار کلی ارتباطات، قراردادهای امضاهای الکترونیکی و شرایط این اعتبار (در مورد قرارداد یا ارتباط، در دسترس بودن اطلاعات مندرج در آن‌ها و درخصوص امضا، شناساندن امضاکننده و دلالت بر رضای وی نسبت به اطلاعات مندرج در ارتباط و تناسب شیوه امضا با هدف ایجاد یا ارسال ارتباط الکترونیکی) و همچنین شرایط پذیرش ارتباط یا قرارداد الکترونیکی به‌عنوان نسخه اصلی (وجود تضمین قابل اعتمادی مبنی بر حفظ تمامیت اطلاعات و در دسترس بودن آن‌ها برای اشخاص ذی‌نفع) در مواد (۸) و (۹) مورد تصریح قرار گرفته‌اند.

سپس نحوه تعیین زمان و مکان ارسال و دریافت ارتباطات الکترونیکی و وضعیت حقوقی پیشنهادهای انعقاد قرارداد (که جز در صورت وجود قصد التزام در صورت قبول مخاطب، دعوت به ایجاب فرض می‌شوند) و اعتبار استفاده از سیستم‌های پیغام خودکار جهت انتقاد قرارداد بیان شده‌اند (مواد (۱۰) تا (۱۲)). در ماده (۱۳) تصریح شده که مقررات کنوانسیون به هیچ وجه مانع اعمال مقررات قانونی نیست که ممکن است بر طبق آن‌ها یکی از طرفین ملزم باشد ارتباطات الکترونیکی را به شیوه‌ای خاص در دسترس طرف دیگر قرار دهد.

و بالاخره ماده (۱۴) عواقب اشتباه صورت گرفته در ارتباط الکترونیکی را بیان نموده است.

فصل چهارم کنوانسیون تحت عنوان مقررات نهایی (مواد (۱۵) تا (۲۵)) به مسایل شکلی کنوانسیون مانند اعلامیه‌های کشورهای متعهد درخصوص قلمرو اجرائی، زمان لازم‌الاجرا شدن کنوانسیون و رد آن و... پرداخته است.

۳. قلمرو اجرائی کنوانسیون

مطابق با ماده (۱)، کشورهایی که کنوانسیون را می‌پذیرند، ملزمند آن را درخصوص ارتباطات الکترونیکی مورد استفاده جهت انعقاد یا اجرای قراردادهای منعقد شده میان اشخاصی که محل کسب و کار آن‌ها در دو کشور متفاوت واقع شده است اعمال نمایند. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، در اجرای کنوانسیون تابعیت طرفین مورد توجه قرار نخواهد گرفت (این نکته در بند «۳» ماده (۱) هم مورد تأکید قرار گرفته است).

همچنین، برخلاف کنوانسیون ۱۹۸۰ وین که صرفاً ناظر بر بیع بین‌المللی کالا است (بند «۱» ماده (۱))، کنوانسیون حاضر به قرارداد خاصی محدود نمی‌شود.

لازم به ذکر است که در ماده (۲) کنوانسیون تحت عنوان استثنائات، ارتباطات الکترونیکی مرتبط با برخی تراکنش‌ها مانند قراردادهای منعقد شده با اهداف شخصی و خانگی (بنابراین قراردادهای مصرف‌کننده مشمول کنوانسیون نیستند)، تراکنش‌های بورسی، سیستم‌های پرداخت بین بانکی و... و نیز برات، سفته، قبض انبار و اسناد مشابه از قلمرو مشمول کنوانسیون خارج دانسته شده‌اند.

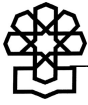

۴. فواید پیوستن جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون

با توجه به فراگیر بودن شبکه‌های الکترونیکی از قبیل اینترنت و امکان دسترسی به آن‌ها در تمامی کشورهای جهان، تردیدی نیست که دیر یا زود شمار قراردادهای منعقد شده با استفاده از این ابزار، میان تجار و شرکت‌های ایرانی و شهروندان دیگر کشورها به نحو چشمگیری افزایش خواهد یافت. در چنین حالتی، نیاز به قواعدی پیشرفته و روزآمد، با مقبولیت عام در میان تجار که بتوان آن‌ها را درخصوص قراردادهای مذکور اعمال نمود، بیش‌تر احساس خواهد شد. کنوانسیون مورد بحث ما مجموعه‌ای از این قواعد را دربردارد که در صورت پیوستن ایران به آن، تجار خارجی خواهند توانست مقررات حاکم بر رابطه قراردادی خود با طرف‌های ایرانی را پیش‌بینی نموده و با اطمینان و آرامش خاطر و رغبت بیش‌تری حاضر به عقد قراردادهای الکترونیکی شوند. در غیر این صورت و به دلیل مبهم بودن وضعیت قرارداد و قانون حاکم بر آن، باید شاهد کند شدن یا حتی توقف روند تجارت الکترونیکی بین‌المللی ایران باشیم که چنین وضعیتی از نظر اقتصادی به سود کشور عزیزمان نخواهد بود.

لازم به ذکر است که علاوه بر فقدان هر گونه اختلاف میان مفاد کنوانسیون و دین مبین اسلام و مقررات داخلی، قانون تجارت الکترونیکی جمهوری اسلامی ایران و کنوانسیون در موارد بسیاری دارای منبعی مشترک یعنی قانون نمونه تجارت الکترونیکی آنسیترال هستند.

در صورت پیوستن ایران به کنوانسیون مذکور، خلأ قانونی موجود در رابطه با قراردادهای الکترونیکی بین‌المللی برطرف شده و کنوانسیون بر این قراردادها حاکم

خواهد بود. قانون تجارت الکترونیکی نیز درخصوص قراردادهای الکترونیکی داخلی اعمال خواهد شد.

۵. متن کنوانسیون

کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به استفاده از ارتباطات الکترونیکی در قراردادهای بین‌المللی (۲۳ نوامبر ۲۰۰۵)

- دولت‌های عضو این کنوانسیون،

- ضمن تأکید دوباره بر این باور خود که تجارت بین‌الملل بر مبنای انصاف و

منفعت متقابل، عاملی است مهم در راستای ارتقای روابط دوستانه در میان دولت‌ها،

- ضمن توجه به این واقعیت که کاربرد فزاینده ارتباطات الکترونیکی، فعالیت‌های

تجاری را کارآمدتر نموده، روابط تجاری را توسعه داده و فرصت‌های نوینی برای

دسترسی طرف‌ها و بازارهایی که سابقاً دور افتاده محسوب می‌شدند فراهم کرده و

از این رهگذر نقشی اساسی در توسعه تجاری و اقتصادی چه در سطح ملی و چه در

سطح بین‌المللی ایفا می‌نماید،

- با عنایت به این امر که مشکلات ناشی از تردید نسبت به اعتبار قانونی

به‌کارگیری ارتباطات الکترونیکی در قراردادهای بین‌المللی مانعی در راه تجارت

بین‌الملل محسوب می‌شود،

- ضمن پذیرش این واقعیت که اتخاذ قواعد یکنواخت جهت رفع موانع به‌کارگیری

ارتباطات الکترونیکی در قراردادهای بین‌المللی، از جمله موانع احتمالی ناشی از اعمال

اسناد موجود در زمینه حقوق تجارت بین‌الملل، اطمینان قانونی و قابلیت پیش‌بینی

تجاری را در قراردادهای بین‌المللی ارتقا داده و به دولت‌ها کمک خواهد کرد به طرق پیشرفته تجارت دسترسی پیدا کنند،

- با اعتقاد به این‌که قواعد یکنواخت باید آزادی طرفین [قرارداد] را در انتخاب رسانه‌ها و فناوری‌های مناسب، با رعایت اصول بی‌طرفی رسانه‌ای و معادل‌های کارکردی تا حدی که ابزار انتخاب شده توسط طرفین با هدف قواعد حقوقی مرتبط، هماهنگ باشد، محترم شمارد،

- با امید به فراهم‌آوردن راه حلی مشترک جهت رفع موانع به کارگیری ارتباطات الکترونیکی به روشی قابل قبول برای دولت‌هایی با نظام‌های مختلف حقوقی، اجتماعی و اقتصادی به شرح ذیل توافق نموده‌اند:

فصل اول - قلمرو اجرایی^۱

ماده (۱) - قلمرو اجرایی

۱. این کنوانسیون ناظر بر به‌کارگیری ارتباطات الکترونیکی در جریان انعقاد یا اجرای قرارداد میان طرف‌هایی است که محل کسب و کار آن‌ها در کشورهای متفاوت واقع شده است.

۲. این واقعیت که محل کسب و کار طرفین در کشورهای متفاوت واقع شده است مورد توجه قرار نخواهد گرفت، مگر این‌که واقعیت مذکور از قرارداد یا از معاملات بین طرفین یا اطلاعات ارائه شده توسط ایشان در زمان انعقاد قرارداد یا در هر زمان

۱. در ترجمه مواد مشترک با کنوانسیون بیع بین‌المللی کالا، از ترجمه کنوانسیون مذکور، مندرج در شماره نهم مجله حقوقی دفتر خدمات بین‌المللی (پاییز- زمستان ۱۳۶۷) استفاده شده است.

پیش از آن استنباط گردد.

۳. تابعیت طرفین قرارداد و نیز خصوصیت مدنی یا تجاری طرفین یا خود قرارداد در تعیین قلمرو این کنوانسیون ملحوظ نخواهد بود.

ماده (۲) - استثنائات

۱. کنوانسیون حاضر نسبت به ارتباطات الکترونیکی مرتبط با هر یک از موارد ذیل اعمال نخواهد شد:

۱-۱. قراردادهای منعقد شده با اهداف شخصی، خانوادگی یا خانگی،

۱-۲. ...

۱-۲-۱. تراکنش‌های صورت گرفته در یک بورس منظم،

۱-۲-۲. تراکنش‌های مربوط به ارز خارجی،

۱-۲-۳. سیستم‌های پرداخت بین بانکی، توافقات پرداخت بین بانکی یا

سیستم‌های تهاتر و تسویه مرتبط با اوراق بهادار یا دیگر دارایی‌ها یا اسناد مالی،

۱-۲-۴. انتقال حقوق رهنی در بیع، یا قرض یا وعده بازخرید اوراق بهادار یا

دیگر دارایی‌ها یا اسناد مالی ابداع شده نزدیک واسطه.

۲. کنوانسیون حاضر نسبت به برات، سفته، یادداشت ارسال کالا، بارنامه، قبض

انبار یا هرگونه سند یا ورقه قابل انتقال دیگر که دارنده یا ذی‌نفع را مجاز می‌دارد

تحویل کالا یا پرداخت مبلغی پول را مطالبه نماید اعمال نمی‌شود.

ماده (۳) - حاکمیت اراده طرفین

طرفین می‌توانند شمول مقررات این کنوانسیون را استثنا یا از آثار هر یک از مقررات آن عدول نموده یا آن‌ها را تغییر دهند.

فصل دوم - مقررات کلی**ماده (۴) - تعاریف**

از نظر این کنوانسیون:

(الف) «ارتباط» عبارت است از هرگونه اظهار، اعلام، مطالبه، اخطاریه و یا درخواست از جمله ایجاب و قبول آن، که طرفین باید در جریان انعقاد و یا اجرای قرارداد، آن را صورت داده یا در رابطه با انجام آن تصمیم‌گیری کنند،

(ب) «ارتباط الکترونیکی» عبارت است از هرگونه ارتباطی که طرفین داده پیام‌ها صورت می‌دهند،

(ج) «داده پیام» عبارت است از اطلاعات ایجاد، ارسال، دریافت و یا ذخیره شده از طریق وسایل الکترونیکی، مغناطیسی، نوری و یا وسایل مشابه از جمله مبادله الکترونیکی داده‌ها، پست الکترونیکی، تلگرام، تلکس یا تله‌کپی،

(د) «پدیدآورنده» ارتباط الکترونیکی شخصی است که ارتباط الکترونیکی به وسیله وی یا به نمایندگی از او پیش از ذخیره احتمالی ارسال و یا ایجاد شده است؛ ولی شخصی را که در رابطه با آن ارتباط به عنوان واسطه عمل کرده در بر نمی‌گیرد،

(ه) «مخاطب» ارتباط الکترونیکی، شخصی است که پدیدآورنده قصد دارد وی

ارتباط الکترونیکی را دریافت نماید، ولی شخصی را که در رابطه با آن ارتباط به عنوان واسطه عمل می‌کند در بر نمی‌گیرد،

(و) «سیستم اطلاعاتی» عبارت است از سیستمی برای ایجاد، ارسال، دریافت، ذخیره و یا هرگونه پردازش دیگر داده پیام‌ها،

(ز) «سیستم پیغام خودکار» عبارت است از برنامه رایانه‌ای، ابزار الکترونیکی یا دیگر ابزار خودکار مورد استفاده جهت مبادرت به انجام یک عمل و یا پاسخ کلی یا جزئی به داده پیام‌ها یا عملکردها، بدون این‌که هرگاه سیستم به انجام عملی مبادرت نموده و یا پاسخی دهد، انسان عمل یا پاسخ مورد نظر را مرور نموده یا در آن دخالت کند،

(ح) «محل کسب و کار» عبارت است از هرگونه محلی که شخص در آن تشکیلاتی دائم جهت پیگیری فعالیتی اقتصادی به استثنای تهیه موقت کالا و یا خدمات از یک مکان خاص دارد.

ماده (۵) - تفسیر

۱. در تفسیر مقررات این کنوانسیون باید به خصیصه بین‌المللی آن و نیز به ضرورت ارتقای هماهنگی در اجرای آن و رعایت حسن نیت در تجارت بین‌الملل توجه نمود.

۲. مسائل مربوط به موضوعات تحت حاکمیت کنوانسیون حاضر که تکلیف آن‌ها صراحتاً در این کنوانسیون تعیین نشده، طبق اصول کلی که کنوانسیون بر آن مبتنی است و در صورت فقدان این‌گونه اصول، طبق قانونی که حسب قواعد حقوق بین‌الملل خصوصی حاکم است، حل و فصل خواهند شد.

ماده (۶) - موقعیت طرفین

۱. از نظر این کنوانسیون، محل کسب و کار یک طرف، مکان مشخص شده توسط او است، مگر این‌که دیگری ثابت نماید وی در آن مکان، محل کسب و کار ندارد.

۲. در صورتی که یکی از طرفین [برای خود] محل کسب و کاری مشخص نکرده و در عین حال بیش از یک محل کسب و کار داشته باشد، از نظر این کنوانسیون محل کسب و کار وی جایی است که با در نظر گرفتن اوضاع و احوالی که قبل از انعقاد قرارداد یا در زمان انعقاد آن بر طرفین معلوم بوده یا مدنظر آن‌ها قرار گرفته است نزدیک‌ترین ارتباط را با قرارداد مربوط دارد.

۳. هرگاه شخص حقیقی فاقد محل کسب و کار باشد، محل سکونت معمولی وی ملاک عمل خواهد بود.

۴. مکان، صرفاً به علل زیر محل کسب و کار محسوب نمی‌شود:

الف) به این دلیل که تجهیزات و فناوری پشتیبان سیستم اطلاعاتی به کار رفته توسط یک طرف در ارتباط با انعقاد قرارداد در این مکان مستقرند،
 ب) به این دلیل که طرف‌های دیگر می‌توانند در این مکان به سیستم اطلاعاتی مورد نظر دسترسی پیدا کنند.

۵. صرف این واقعیت که یک طرف از نام حوزه یا نشانی پست الکترونیکی مرتبط با کشوری خاص استفاده می‌کند، موجب این اماره نیست که محل کسب و کار وی در آن کشور واقع است.

ماده (۷) - الزامات مربوط به ارائه اطلاعات

این کنوانسیون به هیچ وجه مانع اعمال مقررات قانونی نیست که طرفین را ملزم می‌سازد هویت، محل کسب و کار خود و دیگر اطلاعات را بیان نمایند و یا یک طرف را از عواقب قانونی اظهارات غیر دقیق، ناقص و یا خلاف واقع در این زمینه مبری می‌کند.

فصل سوم - به کارگیری ارتباطات الکترونیکی در قراردادهای بین‌المللی**ماده (۸) - شناسائی قانونی ارتباطات الکترونیکی**

۱. اعتبار یا قابلیت اجرای ارتباط یا قرارداد را نمی‌توان صرفاً به این دلیل که در قالب ارتباطی الکترونیکی است رد نمود.

۲. این کنوانسیون به هیچ وجه یک طرف را ملزم به بکارگیری یا پذیرش ارتباطات الکترونیکی نمی‌کند، لکن موافقت شخص نسبت به این امور ممکن است از رفتار وی استنباط شود.

ماده (۹) - الزامات شکلی

۱. این کنوانسیون به هیچ وجه ایجاد یا تسجیل ارتباط یا قرارداد الکترونیکی را به شکلی خاص ضروری نمی‌داند.

۲. هرگاه قانون کتبی بودن ارتباط یا قرارداد را ضروری بداند یا عواقبی برای فقدان نوشته مقرر دارد، این الزام به وسیله ارتباط الکترونیکی محقق خواهد شد

هرگاه اطلاعات مندرج در آن به طریقی قابل دسترسی باشد که بتوان آن را برای مراجعات بعدی به کار گرفت.

۳. هرگاه قانون امضای ارتباط یا قرارداد را توسط یک طرف ضروری دانسته یا عواقبی برای فقدان امضاء مقرر دارد، این الزام در ارتباط با ارتباط الکترونیکی محقق خواهد شد، هرگاه:

الف) روشی برای شناساندن طرف مذکور و دلالت بر رضای وی نسبت به اطلاعات مندرج در ارتباط الکترونیکی به کار گرفته شود،

ب) روش به کار رفته حداقل یکی از ویژگی‌های زیر را داشته باشد:

۱. با توجه به تمامی اوضاع و احوال، از جمله هرگونه توافق مربوط، به اندازه کافی با هدفی که ارتباط الکترونیکی به خاطر آن ایجاد یا ارسال شده متناسب باشد،

۲. فی‌نفسه یا به همراه دیگر ادله دلالت نماید که فی‌الواقع کارکردهای مذکور در بند فرعی (الف) فوق‌الذکر را ارائه کرده است.

۴. هرگاه قانون ضروری بداند که ارتباط یا قرارداد به شکل اصلی خود در دسترس قرار گرفته یا نگهداری شود، یا عواقبی را برای فقدان نسخه اصلی مقرر دارد، این الزام در ارتباط با ارتباط الکترونیکی محقق خواهد شد، هرگاه:

الف) تضمین قابل اعتمادی نسبت به تمامیت اطلاعات مندرج در آن، از زمانی که ارتباط مذکور برای نخستین بار در شکل نهایی خود به صورت ارتباطی الکترونیکی یا به صورتی دیگر تولید شده موجود باشد؛ و

ب) در مواردی که ضروری است اطلاعات مندرج در آن در دسترس قرار گیرد،

اطلاعات مذکور قابلیت نمایش برای شخصی را داشته باشد که باید در دسترس وی قرار داده شود.

۵. در رابطه با بند «ع»:

الف) معیار ارزیابی تمامیت عبارت از این خواهد بود که آیا اطلاعات صرف‌نظر از افزایش هرگونه تأیید و تغییر که در جریان عادی ارسال، ذخیره و نمایش رخ می‌دهد، کامل و بدون تغییر باقی مانده است یا خیر،

ب) معیار ضروری قابلیت اعتماد، با توجه به هدف تولید اطلاعات و تمامی اوضاع و احوال مرتبط ارزیابی خواهد شد.

ماده (۱۰) - زمان و مکان ارسال و دریافت ارتباطات الکترونیکی

۱. زمان ارسال ارتباط الکترونیکی هنگامی است که ارتباط از سیستم اطلاعاتی تحت کنترل پدیدآورنده یا شخصی که به نمایندگی از پدیدآورنده آن را ارسال داشته خارج شود و یا در صورتی که ارتباط الکترونیکی از سیستم اطلاعاتی تحت کنترل پدیدآورنده یا شخصی که به نمایندگی از پدیدآورنده آن را ارسال داشته خارج نشده باشد، هنگامی که ارتباط الکترونیکی دریافت می‌شود.

۲. زمان دریافت ارتباط الکترونیکی هنگامی است که ارتباط قابلیت بازیافت به وسیله مخاطب، در نشانی الکترونیکی که از سوی وی مشخص شده را بیابد. زمان دریافت ارتباط الکترونیکی در نشانی دیگری از مخاطب، هنگامی است که ارتباط قابلیت بازیافت به وسیله وی در آن نشانی را یافته و مخاطب مطلع شود که ارتباط الکترونیکی به آن نشانی ارسال شده است. چنین فرض می‌شود که ارتباط الکترونیکی

در زمان وصول به نشانی الکترونیکی مخاطب، توسط وی قابل بازیافت است.

۳. چنین فرض می‌شود که ارتباط الکترونیکی از محل کسب و کار پدیدآورنده و در محل کسب و کار مخاطب که بر طبق ماده (۶) تعیین می‌شوند، ارسال و دریافت شده است.

۴. بند «۲» از این ماده صرف نظر از احتمال تفاوت محل استقرار سیستم اطلاعاتی پشتیبان نشانی الکترونیکی با محلی که بر طبق بند «۳» این ماده فرض می‌شود ارتباط الکترونیکی در آنجا دریافت شده اعمال می‌شود.

ماده (۱۱) - دعوت به ایجاب

پیشنهاد انعقاد قرارداد از طریق یک یا چند ارتباط الکترونیکی که خطاب به یک یا چند شخص معین نبوده و به طور کلی برای کاربران سیستم‌های اطلاعاتی قابل دسترسی باشد، از جمله پیشنهادهایی که از برنامه‌های کاربردی دو سویه جهت‌دادن سفارش از طریق این سیستم‌های اطلاعاتی استفاده می‌کند، دعوت به ایجاب فرض می‌شود مگر آن‌که پیشنهاد مذکور به روشنی بر قصد طرف پیشنهاددهنده مبنی بر التزام در صورت قبول طرف مقابل دلالت نماید.

ماده (۱۲) - به‌کارگیری سیستم‌های پیغام خودکار جهت انعقاد قرارداد

اعتبار یا قابلیت اجرای قرارداد منعقد از طریق تراکنش‌های یک سیستم پیغام خودکار و انسان یا از طریق تراکنش سیستم‌های پیغام خودکار را نمی‌توان صرفاً به این دلیل که هیچ انسانی اعمال صورت گرفته به وسیله سیستم‌های پیغام خودکار یا قرارداد

حاصل را مرور نکرده یا در جریان آن دخالت نداشته رد نمود.

ماده (۱۳) - قابلیت دسترسی به مفاد قرارداد

این کنوانسیون به هیچ وجه مانع اعمال مقررات قانونی نیست که ممکن است طرفی را که برخی یا تمامی مفاد قرارداد را از طریق تبادل ارتباطات الکترونیکی مورد مذاکره قرار می‌دهد ملزم نمایند ارتباطات الکترونیکی مشتمل بر مفاد قرارداد را به شیوه‌ای خاص در دسترس طرف دیگر قرار دهد یا یکی از طرفین را از عواقب قانونی ناشی از قصور در انجام این تکلیف معاف نمایند.

ماده (۱۴) - اشتباه در ارتباطات الکترونیکی

۱. هرگاه انسان اشتباهی ورودی در یک ارتباط الکترونیکی مبادله شده با سیستم پیغام خودکار طرف دیگر مرتکب شود و سیستم پیغام خودکار امکان تصحیح اشتباه را به شخص مذکور ندهد، وی یا شخصی که او به نمایندگی از وی عمل می‌نموده حق دارد بخشی از ارتباط الکترونیکی را که اشتباه ورودی در آن رخ داده، پس بگیرد هرگاه:

الف) آن شخص یا شخصی که او به نمایندگی از وی عمل می‌نموده پس از آگاهی از اشتباه در نزدیک‌ترین وقت ممکن، طرف مقابل را از اشتباه مطلع و اعلام نماید در ارتباط الکترونیکی مرتکب اشتباه شده است،

ب) آن شخص یا شخصی که او به نمایندگی از وی عمل می‌نموده، کالاهای خدماتی را که احتمالاً از طرف مقابل دریافت نموده به کار نگرفته یا هیچ‌گونه سود یا ارزش عمده‌ای را از به دست نیآورده باشد.

۲. این ماده به هیچ وجه مانع اعمال مقررات قانونی حاکم بر عواقب اشتباه، علاوه بر عواقب مقرر در بند «۱» نخواهد بود.

فصل چهارم - مقررات نهایی

ماده (۱۵)

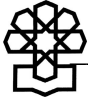
بدین وسیله دبیر کل سازمان ملل متحد به عنوان امین این کنوانسیون انتخاب می‌گردد.

ماده (۱۶) - امضاء، تصویب، قبول یا تأیید

۱. این کنوانسیون از شانزدهم ژانویه ۲۰۰۶ تا شانزدهم ژانویه ۲۰۰۸ جهت امضای کلیه کشورها در مقر سازمان ملل، واقع در نیویورک، مفتوح خواهد بود.
۲. این کنوانسیون موقوف به تصویب، قبول یا تأیید کشورهای امضاکننده خواهد بود.
۳. این کنوانسیون از تاریخی که برای امضا مفتوح می‌شود جهت الحاق کلیه کشورهای که جزء کشورهای امضاکننده نیستند مفتوح خواهد بود.
۴. اسناد تصویب، قبول، تأیید و الحاق باید به دبیرکل سازمان ملل متحد سپرده شوند.

ماده (۱۷) - مشارکت سازمان‌های منطقه‌ای یکپارچه‌سازی اقتصادی

۱. سازمان منطقه‌ای یکپارچه‌سازی اقتصادی که به وسیله کشورهای مستقل تأسیس شده و نسبت به برخی مسائل مشمول این کنوانسیون صالح است، می‌تواند این

کنوانسیون را امضاء، تصویب یا تأیید نموده یا به آن ملحق شود. در این صورت، سازمان منطقه‌ای یکپارچه‌سازی اقتصادی از حقوق و تعهدات یک کشور عضو، تا حدی برخوردار خواهد بود که آن سازمان نسبت به مسائل مشمول این کنوانسیون صالح است. در صورتی که تعداد کشورهای متعاقد مطرح باشد، سازمان منطقه‌ای یکپارچه‌سازی اقتصادی در کنار کشورهای عضو خود که عضو این کنوانسیون هستند، به‌عنوان یک کشور عضو محاسبه خواهد شد.

۲. سازمان منطقه‌ای یکپارچه‌سازی اقتصادی در زمان امضاء، تصویب، قبول یا تأیید این کنوانسیون یا الحاق به آن، طی اعلامیه‌ای خطاب به امین، مسائل مشمول این کنوانسیون را که صلاحیت نسبت به آن‌ها توسط کشورهای عضو سازمان به آن تفویض شده است مورد تصریح قرار خواهد داد. سازمان منطقه‌ای یکپارچه‌سازی اقتصادی، بلافاصله، امین را از هرگونه تغییر در توزیع صلاحیت‌های مصرح در اعلامیه صادره به موجب این بند، از جمله انتقالات جدید این صلاحیت‌ها مطلع خواهد نمود.

۳. در صورت اقتضای اوضاع و احوال، هرگونه ارجاع به «کشور متعاقد» یا «کشورهای متعاقد» شامل سازمان منطقه‌ای یکپارچه‌سازی اقتصادی نیز خواهد بود.

۴. این کنوانسیون به هیچ یک از مقررات متعارض سازمان منطقه‌ای یکپارچه‌سازی اقتصادی و حاکم بر اشخاصی که محل کسب و کار آن‌ها، در کشورهای متفاوت عضو این سازمان که در اعلامیه صادره بر طبق ماده (۲۱) بیان شده‌اند واقع شده است حاکم نخواهد بود.

ماده (۱۸) - نفوذ [کنوانسیون] در واحدهای سرزمینی داخلی

۱. هرگاه یکی از کشورهای متعاهد شامل دو یا چند واحد سرزمینی باشد که در آن‌ها، نظام‌های حقوقی متفاوتی در رابطه با موضوعات مطروحه در این کنوانسیون حاکم است، کشور مذکور می‌تواند در زمان امضاء، تصویب، قبول، تأیید یا الحاق، اعلام نماید که این کنوانسیون بر تمام واحدهای سرزمینی یا تنها یک واحد یا بیش‌تر سرایت دارد و نیز می‌تواند در هر زمان با تسلیم اعلامیه‌ای دیگر، اعلامیه قبلی خود را اصلاح نماید.

۲. اعلامیه‌های مذکور باید به آگاهی امین کنوانسیون رسیده و ضمن آن‌ها واحدهای سرزمینی مشمول مقررات این کنوانسیون صریحاً تعیین گردند.

۳. هرگاه این کنوانسیون به واسطه اعلامیه مندرج در این ماده نسبت به یک یا چند واحد سرزمینی کشور متعاهد، و نه همه آن‌ها، سرایت یابد، چنانچه محل کسب و کار یکی از طرفین در کشور مزبور واقع باشد، از نظر این کنوانسیون چنین تلقی خواهد شد که محل کسب و کار مورد بحث در یک کشور متعاهد واقع نیست، مگر این‌که محل مذکور در یکی از واحدهای سرزمینی مشمول مقررات این کنوانسیون واقع شده باشد.

۴. چنانچه یک کشور متعاهد مبادرت به صدور اعلامیه موضوع بند «۱» این ماده ننماید، مقررات این کنوانسیون به تمام واحدهای سرزمینی آن کشور سرایت داده خواهد شد.

ماده (۱۹) - اعلامیه‌های مربوط به قلمرو اجرایی

۱. هر یک از کشورهای متعاهد می‌تواند، با رعایت ماده (۲۱)، اعلام نماید که این

کنوانسیون را صرفاً در صورتی اعمال خواهد کرد که:

الف) کشورهای مورد اشاره در بند «۱» ماده (۱) عضو این کنوانسیون باشند،

ب) طرفین در خصوص اعمال آن توافق کرده باشند.

۲. هر یک از کشورهای عضو می‌تواند موضوعاتی را که در اعلامیه صادره بر طبق

ماده (۲۱) مورد تصریح قرار داده است از تحت شمول این کنوانسیون خارج نماید.

ماده (۲۰)

۱. مقررات این کنوانسیون در خصوص به‌کارگیری ارتباطات الکترونیکی در جریان انعقاد یا اجرای قرارداد موضوع یکی از کنوانسیون‌های بین‌المللی زیر که یکی از کشورهای متعاهد این کنوانسیون عضو آن بوده یا خواهد شد، اعمال می‌شود:

کنوانسیون شناسایی و اجرای آرای داوری خارجی (نیویورک، ۱۰ ژوئن ۱۹۵۸)،

کنوانسیون مرور زمان در بیع بین‌المللی کالا (نیویورک، ۱۴ ژوئن ۱۹۷۴) و

پروتکل آن (وین، ۱۱ آوریل ۱۹۸۰)،

کنوانسیون ملل متحد راجع به بیع بین‌المللی کالا (وین، ۱۱ آوریل ۱۹۸۰)،

کنوانسیون ملل متحد راجع به مسئولیت متصدیان پایانه‌های حمل و نقل در

تجارت بین‌الملل (وین، ۱۹ آوریل ۱۹۹۱)،

کنوانسیون ملل متحد راجع به ضمانتنامه‌های مستقل و اعتبارنامه‌های تضمینی

(نیویورک، ۱۱ دسامبر ۱۹۹۵)،

کنوانسیون ملل متحد راجع به انتقال مطالبات در تجارت بین‌الملل (نیویورک، ۱۲

دسامبر ۲۰۰۱).

۲. به علاوه، مقررات این کنوانسیون درخصوص ارتباطات الکترونیکی [به کار گرفته شده] در جریان انعقاد یا اجرای قرارداد موضوع کنوانسیون، معاهده یا موافقتنامه بین‌المللی دیگری که به طور صریح در بند «۱» این ماده مورد اشاره قرار نگرفته و یکی از کشورهای متعاهد این کنوانسیون عضو آن بوده یا خواهد شد، اعمال می‌شود، مگر این‌که کشور مزبور مطابق با ماده (۲۱) اعلام نموده باشد که به این بند ملتزم نیست.

۳. کشوری که اعلامیه‌ای مطابق با بند «۲» این ماده صادر می‌کند، همچنین می‌تواند اعلام نماید که معذکات مقررات این کنوانسیون را در خصوص به‌کارگیری ارتباطات الکترونیکی در جریان انعقاد یا اجرای قرارداد موضوع یک کنوانسیون، معاهده یا موافقتنامه بین‌المللی خاص که کشور مذکور عضو آن بوده یا خواهد شد، اعمال خواهد کرد.

۴. هر کشوری می‌تواند اعلام نماید که مقررات این کنوانسیون را درخصوص ارتباطات الکترونیکی [به کار گرفته شده] در جریان انعقاد یا اجرای قرارداد موضوع کنوانسیون، معاهده یا موافقتنامه بین‌المللی مصرح در اعلامیه این کشور، در کشور مذکور، عضو آن بوده یا خواهد شد از جمله هر یک از کنوانسیون‌های مورد اشاره در بند «۱» این ماده، اعمال خواهد نمود، حتی اگر آن کشور اعمال بند «۲» این ماده را به موجب اعلامیه صادره بر طبق ماده (۲۱) مستثنی نکرده باشد.

ماده (۲۱) - تشریفات و نفوذ اعلامیه‌ها

۱. اعلامیه‌هایی که طبق مقررات این کنوانسیون در زمان امضا صادر می‌شوند، موکول به تأیید بعدی در هنگام تصویب، قبول یا تأیید کنوانسیون هستند.

۲. اعلامیه‌ها و تأییدیه‌های آن‌ها باید به صورت کتبی بوده و رسماً به آگاهی امین کنوانسیون رسیده باشند.

۳. هر اعلامیه، همزمان با لازم‌الاجرا شدن کنوانسیون نسبت به کشور مربوط نافذ خواهد شد. مع‌هذا اعلامیه‌ای که پس از لازم‌الاجرا شدن کنوانسیون رسماً به آگاهی امین کنوانسیون می‌رسد، در اولین روز از ماهی که پس از انقضای شش ماه از تاریخ دریافت اعلامیه توسط امین آغاز می‌شود، نافذ خواهد شد.

ماده (۲۲) - حق شرط

هیچ‌گونه حق شرطی نسبت به این کنوانسیون قابل اعمال نیست.

ماده (۲۳) - لازم‌الاجرا شدن

۱. این کنوانسیون در نخستین روز از ماهی که پس از انقضای شش ماه از تاریخ سپردن سومین سند تصویب، قبول، تأیید یا الحاق آغاز می‌گردد، لازم‌الاجرا خواهد شد.

۲. هنگامی که یک کشور پس از سپردن سومین سند تصویب، قبول، تأیید یا الحاق، این کنوانسیون را تصویب، قبول یا تأیید نموده یا بدان ملحق می‌شود، تاریخ لازم‌الاجرا شدن کنوانسیون حاضر، در ارتباط با آن کشور، نخستین روز از ماهی خواهد بود که پس از انقضای شش ماه از زمان تودیع اسناد تصویب، قبول، تأیید یا الحاق آن کشور، آغاز می‌گردد.

ماده (۲۴) - زمان اعمال

این کنوانسیون و هر اعلامیه صرفاً درخصوص ارتباطات صورت گرفته پس از تاریخ

لازم الاجرا شدن یا نفوذ کنوانسیون یا اعلامیه، در رابطه با هر یک از کشورهای عضو اعمال خواهد شد.

ماده (۲۵) - رد [کنوانسیون]

۱. هر یک از کشورهای متعاقد می‌تواند این کنوانسیون را به موجب اعلان رسمی و کتبی به امین، رد نماید.

۲. اعلام رد کنوانسیون در نخستین روز از ماهی که پس از انقضای شش ماه از تاریخ وصول اعلان به امین آغاز می‌شود، نافذ خواهد گردید. چنانچه در اعلامیه رد کنوانسیون مدت طولانی‌تری جهت نفوذ آن تعیین شده باشد، اعلام رد پس از انقضای مدت مزبور از تاریخ وصول به امین نافذ خواهد گردید.

در نیویورک انجام شده است، در روز از ماه سال ۲۰۰۵ در یک نسخه اصلی که متن‌های عربی، چینی، انگلیسی، فرانسه، روسی و اسپانیایی آن دارای اعتبار واحدند.

در مقام تسجیل آن، اشخاص زیر که نمایندگان تام‌الاختیار دولت‌های متبوع خود می‌باشند، این کنوانسیون را امضاء نموده‌اند.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۸۰۷۴

عنوان گزارش: معرفی «کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به استفاده از ارتباطات الکترونیکی در قراردادهای بین‌المللی» (آنسیترا ۲۰۰۵)

Report Title: United nations Convention on the Use of electronic Communications in international Contracts

نام دفتر: گروه ارتباطات و فناوری‌های نوین

تهیه و تدوین: مصطفی بختیاروند

ناظر علمی: رضا باقری اصل

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار: —

واژه‌های کلیدی و معادل انگلیسی آن‌ها: —

منابع و مأخذ تهیه گزارش: —

تاریخ انتشار: ۱۳۸۵/۸/۲۷